

Vorbereiden op de toekomst vanuit historisch perspectief

Door: Lkol drs. W.J. Hagemeijer

Defensiespecialist bij het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael'

Momenteel is Lkol Drs W.J. Hagemeijer als defensiespecialist verbonden aan het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael' als onderzoeker defensieaangelegenheden. Het onderzoek richt zich op het volgen van de ontwikkelingen binnen de Nederlandse defensieorganisatie, zowel op bestuurlijk als operationeel gebied en het duiden van de gevolgen daarvan.

De voorpagina van de Volkskrant van 13 juli 2011 trok direct mijn aandacht. Daar zorgde de kop 'Officieren: we waren te passief' wel voor. Mijn interesse nam verder toe bij het lezen van het vervolgverhaal op pagina 3. De titel 'kerntaak infanterie is vechten'. De dag erop vond ik de gepubliceerde reactie van de woordvoerder van het ministerie opmerkelijk: 'het beleid wordt gemaakt in Den Haag en niet in Schaarsbergen'. Deze uitspraak deed geen recht aan de aard en het belang van de binnen de Infanterie gevoerde discussie over het borgen van ervaring uit Afghanistan en denken over het mogelijk toekomstig optreden. Deze discussie had niets te maken met beleid, maar alles met uitvoering en het debat daarover hoorde nu juist wel thuis in Schaarsbergen.

Nieuwsgierig geworden door deze krantenartikelen heb ik de maart en juni edities van het VIO blad 'Infanterie' gelezen. De discussie binnen de Infanterie bleek veel breder en diepgaander te worden gevoerd dan de krantenartikelen suggereerden. Wat dat betreft leek dit wel op de situatie in Afghanistan: de situatie is (aanzienlijk) anders dan uit de eerste berichten bleek en 'het probleem' was gecompliceerder en de mogelijke oplossing genuanceerder dan in eerste instantie werd gedacht.

De twee onderwerpen, het borgen van gevechtservaring en het ontwikkelen van de kernwaarden van de Infanterie, werden door diverse schrijvers vanuit verschillende invalshoeken besproken. Daar wilde ik, als militair historicus, enige krijgshistorische opmerkingen aan toevoegen. Von Clausewitz had het niet voor niets over 'plaatsvervangende ervaring' als het ging om het bestuderen van krijgshistorische voorbeelden.

Borgen van gevechtservaring

Het verleden liet zien dat een nederlaag, een mislukking, een verloren oorlog, kortom een negatieve

ervaring de start betekende van een proces van kritische zelfreflectie. Er was iets fout gegaan en dat moest in de toekomst worden vermeden. Bij succes werd de noodzaak voor zo'n diepgaand en vaak pijnlijk onderzoek veelal minder gevoeld. De sleutel tot succes was immers bekend en waarom zou die in de toekomst niet meer werken? Dit mechanisme maakte mensen en organisaties regelmatig intellectueel 'lui en gemakzuchtig'. In het lezenswaardige artikel *Why leaders don't learn from success* van Francesca Gino en Gary P. Pisano komen drie redenen aan bod:

'The first is the inclination to make what psychologists call fundamental attribution errors. When we succeed, we're likely to conclude that our talents and our current model or strategy are the reasons. We also give short shrift to the part that environmental factors and random events may have played.'

The second impediment is overconfidence bias: success increases our self-assurance. Faith in ourselves is a good thing, of course, but too much of it can make us believe we don't need to change anything.

The third impediment is the failure-to-ask-why syndrome, the tendency not to investigate the causes of good performance systematically. When executives and their teams suffer from this syndrome, they don't ask the tough questions that would help them expand their knowledge or alter their assumptions about how the world works'.

Tot zover dit citaat uit het artikel¹. Nu wil ik niet suggereren dat onze leiders, ongeacht rang, last hebben van één of meerdere van deze ‘denkblokkades’. Toch is het in mijn ogen lastig om het (zelfverklaarde) succes in Uruzgan zeer diepgaand en kritisch tegen het licht te houden. De befaamde, of inmiddels beruchte, *Dutch approach* is publiekelijk, zowel door ‘de politiek’ als door de krijgsmacht geprezen waardoor het ter discussie stellen van de resultaten en de gehanteerde methoden niet echt wordt gestimuleerd. De reactie in de Volkskrant van 14 juli spreekt wat mij betreft dan ook boekdelen. Dat succes vluchtig is, blijkt wel uit de berichten uit Uruzgan, waarbij een jaar na het vertrek van de Nederlandse (gevechts)troepen de huidige Amerikaanse commandant nog nooit had gehoord van de *Dutch Approach*²!

Deze gang van zaken deed mij denken aan de

gebeurtenissen direct na de Golfoorlog van 1991. Het overweldigende succes van zowel de lucht- als grondcampagne zorgde voor een euforische stemming. De eerste verslagen en analyses van het optreden waren zeer positief, alles was volledig volgens plan verlopen. Het duurde enige jaren voordat de eerste kritische tegengeluiden te horen waren. En die werden niet altijd met open armen ontvangen aangezien zij het rooskleurige beeld over ‘het succes’ schijnbaar verstoorden.

Het waarschijnlijk meest bekende voorbeeld van diepgaande en kritische zelfreflectie waren de door de *Reichswehr*³ uitgevoerde studies. De belangrijkste stimulans: de nederlaag van het Duitse leger. Op 1 december 1919 installeerde *Generaloberst* Johannes Friedrich ‘Hans’ von Seeckt (1866 – 1936) 57 comités en subcomités om onderzoek te doen naar doctrine, tactiek en de gebruikte uitrusting tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hij wilde zoveel mogelijk gebruik maken van de nog aanwezig recente (gevechts) ervaring aangezien officieren met die ervaring nog steeds leidinggevende posities bekleedden. De comités bestonden uit maximaal 8 officieren, van kapitein tot *Generalmajor* en 109 daarvan waren persoonlijk door Von Seeckt geselecteerd. In totaal waren 500 zeer ervaren officieren betrokken bij de evaluatie van de Duitse ervaringen tijdens de Eerste Wereldoorlog. In de ‘instellingsbeschikkingen’ werd expliciet aangegeven dat het ging om nieuwe inzichten, ervaringen en effecten van nieuwe wapens op de oorlogvoering. De bevestiging van het nut en toepasbaarheid van oude, bestaande principes kon dan ook achterwege blijven. De rapporten van de comités’s werden verzameld en geanalyseerd door de *Ausbildungsabteilung T4* van het *Truppenamt*, de vervanger van de verboden Generale Staf. Op grond daarvan werden 29 extra comités in het

leven geroepen om aanvullend onderzoek te doen naar aspecten die niet voorkwamen in de oorspronkelijke lijst van Von Seeckt. Veel van de resultaten van de studies waren terug te vinden in de voorschriften van het *Reichsheer*. Het meest invloedrijke daarvan was *Führung und Gefecht der verbundenen Waffen (F.U.G.)*. De invloed van dit voorschrift was nog zichtbaar tijdens het succesvolle Duitse optreden in 1939 – 1941⁴.

Von Seeckt had bij het uitvoeren van deze diepgaande evaluatie twee belangrijke ‘voordelen’: de recente nederlaag maakte de meeste geesten rijp voor dit onderzoek en hij ‘wist’ wat voor soort oorlog het Duitse leger in de toekomst zou moeten voeren. Alle aandacht ging uit naar het voeren van een grootschalige en reguliere oorlog en het zoeken naar een ‘betere’ manier om die te voeren. Von Seeckt was zich er van bewust dat ook hij het exacte verloop van een toekomstige oorlog

niet kon voorspellen. Hij benadrukte dan ook keer op keer dat gedegen training en het hebben van een breed gedragen doctrine de basis vormden voor succesvol optreden. De uitgangspunten verwoord in de *F.U.G.* zijn dan ook een combinatie van beproefde concepten en verwerkte lessen uit de Eerste Wereldoorlog. Von Seeckt was er, mede gebaseerd op zijn eigen ervaringen aan het Oostfront 1915 – 1918, van overtuigd dat het toekomstige Duitse leger het vooral moest hebben van mobiliteit en kwaliteit. En omdat tijdens beweeglijk optreden iedere situatie anders is moesten training en eenheid van opvatting zorgen voor succesvol optreden. Zijn belangrijkste en overkoepelende les uit de Eerste Wereldoorlog was dan ook: massa (grote dienstplichtige legers) kan niet manoeuvreren en kan dus ook niet winnen.

De Nederlandse krijgsmacht, die formeel nog steeds ‘veelzijdig inzetbaar’ is, moet tegenwoordig rekening houden met aanzienlijk meer inzetopties, variërend van het voeren van het (grootschalige) reguliere gevecht tot het uitvoeren van *Counter Insurgency* (COIN) operaties en *peace keeping* operaties. Dat maakt het verwerken van lessen en het borgen van (gevechts)ervaring in mijn ogen gecompliceerder.

Op dit moment worden de landmachtdoctrines herzien, waarbij geldt dat ‘operaties zijn operaties’. Maar juist die veelheid van mogelijke inzetoperaties, alleen met hun eigen en soms onderling tegenstrijdige vereisten, maakt het ontwikkelen van een eenduidige, breed gedragen doctrine, toepasbaar is in alle omstandigheden en door iedereen op dezelfde manier geïnterpreteerd en toegepast, niet eenvoudig. Dat betekent dat de discussie binnen de Infanterie over het borgen van recente (gevechts)ervaring geen eenvoudige is. Het zal altijd moeilijk blijven onderscheid te maken tussen in de doctrine te verwerken lessen van algemene aard en lessen die ‘slechts’ van toepassing zijn voor het optreden in een specifiek inzetgebied. En juist omdat de exacte aard van de toekomstige inzet niet

¹Voor het hele artikel zie: <http://hbr.org/2011/04/why-leaders-dont-learn-from-success/ar/1>

²Volkskrant, 2 augustus, *Interview Bob Akam, Commandant coalitietroepen in Uruzgan*, pagina 11.

³Onder de bepalingen in het verdrag van Versailles (1919) bestond de *Reichswehr* uit het *Reichsheer* (max 100.000 man en geen offensieve wapens als tanks, vliegtuigen en zware artillerie en geen Generale staf) en de *Reichsmarine* (max 15.000 man). In veel beschrijvingen worden de termen *Reichswehr* en *Reichsheer* als synoniemen gebruikt.

⁴Voor de meest recente publicatie over de *Reichswehr* en Hans von Seeckt zie:

M. Strohn (2011), *The German Army and the defence of the Reich. Military doctrine and the conduct of Defensive Battle 1918 – 1939*, Cambridge University Press, Cambridge.

is te voorspellen, is het maar de vraag of het borgen van alle recente gevechtservaring noodzakelijk of zelfs wenselijk is. *Lessons Learned* kunnen uitpakken als een tweesnijdend zwaard: ervaringen verwerkt in de doctrine omdat ze goed uitpakten tijdens het optreden in gebied A, kunnen wel eens totaal verkeerd uitpakken wanneer toegepast tijdens het optreden in gebied B. Dit betekent dat we ons bij het doorvoeren van veranderingen in de doctrine of TTP's op basis van recente ervaringen bewust moeten zijn van dit risico.

Kernwaarden voor de Infanterie

In het maartnummer 'Infanterie' (blz. 30) betoogt Maj Bossmann dat de mentale component op het (hybride) gevechtssveld misschien de belangrijkste factor van invloed is. Om dit begrip meer inhoud te geven noemt hij vijf uitgangspunten die binnen de Infanterie de mentale component inhoud en vorm moeten geven. Deze uitgangspunten komen in de reacties in het juninummer terug als 'Kernwaarden Infanterie', *Warrior Ethos* of 'Credo voor de krijger'. Zowel de schrijvers die het betoog van Maj Bossmann onderschrijven en zij die het niet (helemaal) met hem eens zijn, zien 'offensief handelen' en 'gevechtsbereidheid' als een belangrijk aspect van de mentale component.

Dat de mentale component van groot belang is, blijkt o.a. uit de historische voorbeelden genoemd door Lkol De Boer. In de nog steeds van kracht zijnde *Nederlandse Defensie Doctrine* (2005, blz. 50, 51) wordt deze component benoemd als een van de drie aspecten van militair vermogen. De overige twee zijn de conceptuele component en de materiele component. Het begrip 'militair vermogen' is van betrekkelijk recent datum, de samenstellende delen niet. De afgelopen honderd jaar is de nadruk die de diverse componenten kregen regelmatig veranderd.

Zo waren aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog alle legerleiders er van overtuigd dat het leger met de sterkste mentale component het 'onvermijdelijke' grootschalige Europese conflict zou winnen. Daarmee werd toen (vooral) bedoeld: het vermogen van eenheden om ondanks zeer zware verliezen de wil (motivatie) om door te blijven vechten te behouden. Tijdens de training en opleiding van de dienstplichtigen werd sterk de nadruk gelegd op incasseringsvermogen, opofferingsgezindheid, doorzetten tot het uiterste en offensief handelen. Historici spreken ook wel over de periode van *the cult of the offensive*, waarbij de menselijke wilskracht het effect van de toegenomen vuurkracht teniet zo doen. De Fransen gingen met hun doctrine van *l'offensive à outrance* daarin het verst.

Ook de Britten vonden het moreel van doorslaggevend betekenis. In de *Field Service Regulation (FSR)* van 1909 staat:

'Success in war depends more on moral than on physical qualities. Skill cannot compensate for want of courage, energy and determination; but even high moral qualities may not avail without careful preparation and skilful direction. The development of the necessary moral qualities is therefore the first of the objects to be attained: the next are organization and discipline,

*which enable those qualities to be controlled and used when required. A further essential is skill in applying the power which the attainment of these objects confers on the troops. The fundamental principles of war are neither very numerous nor in themselves very abstruse, but the application of them is difficult and cannot be made subject to rules. The correct application of principles to circumstances is the outcome of sound military knowledge, built up by study and practice until it has become an instinct'*⁵.

Deze alinea beschreef in mijn ogen kort en krachtig zowel het belang van de morele component als de conceptuele component (doctrine) en opleiding en training. De materiele component ontbrak, maar die speelde voor de Eerste Wereldoorlog een geringere rol dan tegenwoordig. Toen bestond een infanteriebataljon uit 1.000+ man, waarvan ruim 800 geweerdragers en beschikte over drie wapensystemen, het geweer met bajonet, de revolver en 2 mitrailleurs. De in het veld gedragen officierssabels laat ik gemakshalve buiten beschouwing.

Na de Eerste Wereldoorlog legden de Fransen de nadruk vooral op de fysieke component. De toekomstige oorlog zou weer ontaarden in een grootschalige materieeloorlog, dus het hebben van omvangrijke reserves van zowel wapens als eenheden was van het grootste belang. De Duitsers trokken de conclusie dat het hebben van de juiste doctrine veel belangrijker was en concentreerden zich vooral op de conceptuele component.

Tijdens de Koude Oorlog was voor het Westen de materiele component (weer) lange tijd het belangrijkste element van militair vermogen. Grote aantallen eenheden en wapens waren nodig om de Russische stoomwals te kunnen stoppen. In de jaren tachtig van de vorige eeuw verschoof in het Westen het zwaartepunt weer en kwam te liggen bij de conceptuele component. Na hun 'Vietnam avontuur' richtten de Amerikanen zich weer helemaal op het 'slagveld Europa' en kwamen tot de ontdekking dat alleen door meer gebruik te maken van het westerse technologische overwicht en het hebben van een moderne doctrine, het Russische overwicht teniet gedaan kon worden. Het resultaat was de *AirLand Battle* doctrine en de 'herontdekking' van de *manoeuvre warfare* en *mission command*. Na het einde van de Koude Oorlog en het optreden in zeer uiteenlopende omstandigheden, is de nadruk weer komen te liggen op de mentale component.

Lag aan het begin van de twintigste eeuw de nadruk vooral op incasseringsvermogen en 'omgaan met grote verliezen', richt de mentale component zich tegenwoordig meer op mentale weerbaarheid, goed leiderschap en motivatie. Ook het begrip zelf heeft een aanzienlijke ontwikkeling doorgemaakt.

Zoals uit de discussie in de 'Infanterie' blijkt is het vaststellen van de gewenste of noodzakelijke invulling van de mentale component niet eenvoudig. De reacties

⁵ War Office (1909, reprinted, with amendments 1912), *Field Service Regulations Part 1, Operations*, blz 13.

op de voorstellen ervaar ik als een soort generatiekloof. Sommige jonge officieren, al dan niet met Afghanistan-ervaring, vinden de voorgestelde kernwaarden 'niet van deze tijd' of alleen toepasbaar bij optreden in het hoge geweldspectrum. De oudere officieren, veelal nog uit de Koude Oorlogstijd, zijn meer overtuigd van het nut en algemene toepasbaarheid van deze kernwaarden.

Dit verschil in opvatting is in mijn ogen een goede illustratie van de flexibele toepassing van de doctrine en de TTP's die van de moderne militair wordt verwacht. De mentale component vormt het morele kompas voor het optreden van de militair, ongeacht zijn rang of taak. Het maakt niet zoveel uit of het nu gaat om het uitvoeren van een gevechtsactie of het uitvoeren van een sociale patrouille. In alle gevallen spelen aspecten als 'de wil om te winnen', 'doorzetten, ook in levensbedreigende situaties' en 'vertrouwen in de eigen vaardigheden' centraal. Door vaak en intensief te oefenen moet de hedendaagse militair dusdanig worden gevormd dat hij in staat is om in de zeer uiteenlopende omstandigheden de 'juiste' oplossing te vinden. Volgens mij sluit dat ook aan bij de eerder besproken uitgangspunten verwoord door bijvoorbeeld Hans von Seeckt of in de Britse FSR. Daar het absoluut niet zeker is dat de Nederlandse krijgsmacht in de (nabije) toekomst alleen maar zal optreden in COIN-achtige omstandigheden, is een basismentaliteit waarop in alle omstandigheden kan worden voortgebouwd, van het grootste belang. Een ding is daarbij zeker: uitsluitend richten op één vorm van optreden is daarbij niet de juiste keuze.

De kern van het pleidooi om te komen tot een 'Credo voor de krijger' is het bevorderen van de 'offensieve mindset' van de Nederlandse militair. In mijn ogen gaat het daarbij vooral over zaken als 'nemen van initiatief, uitbuiten van mogelijkheden en kansen en voorspelbaar onvoorspelbaar optreden'. Het is zeker geen oproep of vrijbrief voor het ongebreideld gebruiken van vuurkracht. Ook in COIN omstandigheden levert afwachten en verdedigen niet de benodigde positieve impuls op om het conflict in de gewenste richting te beïnvloeden.

Afsluitende opmerkingen

De toekomstige oorlog

De afgelopen jaren is de Nederlandse krijgsmacht actief geweest tijdens vredesmissies, stabiliteitsoperaties en COIN operaties. Dit soort operaties wordt vooral gekoppeld aan het uitvoeren van de tweede taak, het bevorderen van de internationale rechtsorde. De waarschijnlijkheid van dat we, in bondgenootschappelijk verband, het nationale en NAVO verdragsgebied daadwerkelijk moeten verdedigen wordt over het algemeen voor weinig waarschijnlijk gehouden. Daaraan wordt dan, zowel binnen een deel van de krijgsmacht als in de Nederlandse politiek en de maatschappij, de conclusie verbonden dat het voeren van het reguliere, grootschalige gevecht iets van het verleden is. Het is maar de vraag of dat inderdaad het geval is.

In diverse beschouwingen wordt, vaak impliciet, het voeren van het reguliere, grootschalige gevecht, gekoppeld aan het uitvoeren van de territoriale

verdedigingstaak. En dat is niet terecht. Ook bij het uitvoeren van operaties in het kader van 'de tweede taak' kan regulier optreden noodzakelijk zijn. Niet alle huidige conflicten, veelal van intrastatelijke aard, hebben een COIN karakter. In sommige gevallen is sprake van een vorm van regulier optreden met reguliere eenheden. Het meest recente voorbeeld daarvan is het conflict in Libië. Daar stonden twee legers, weliswaar verschillend in bewapening en training, tegenover elkaar. Er is sprake van een frontlijn en regulier optreden. Er zijn enige proefballonnetjes opgelaten om de EUBG (*European Battle Group*) in te zetten. Wanneer dat zou zijn gebeurd, dan had Bgen Van der Laan zijn BG regulier ingezet. En daarom is het noodzakelijk om ook aandacht te blijven schenken aan deze vorm van oorlogvoeren.

In de discussie over 'het' toekomstige conflict, gaat de aandacht vooral uit naar de sterk veranderde verschijningsvorm van oorlog. Het wapentuig is de afgelopen eeuw aanzienlijk effectiever geworden, de snelheid van opereren is ongekend toegenomen en het gebied dat met moderne wapensystemen kan worden bestreken is sterk vergroot. De aan het optreden ten grondslag liggende grondbeginselen zijn in die periode niet fundamenteel veranderd, daarom spreken we immers over grondbeginselen. De omschrijving is hier en daar wat gemoderniseerd, maar dat is het dan wel. De veel gehoorde claim dat tegenwoordig alles anders is en dat we de eeuw van COIN krijgen is dan ook onterecht. Natuurlijk moeten we gebruik maken van de mogelijkheden die de (moderne) technologie ons biedt, maar we mogen de onderliggende principes niet uit het oog verliezen.

Krijgshistorische voorbeelden

Het gebruik van oude en recente krijgshistorische voorbeelden, zowel in het veld als in het leslokaal, is een krachtig hulpmiddel bij het opleiden en trainen van de hedendaagse militair. Zoals opgemerkt door Lkol Jellema is een *battlefield tour* (*Führerreise*) daarvoor uiterst geschikt. Von Seeckt was daar, passend binnen de Duitse traditie, een groot voorstander van. Hij benadrukte dat zo'n reis vooral geschikt was voor het trainen van tactische of operationele vaardigheden. Daarnaast bood het de commandant de mogelijkheid zijn ondergeschikten 'de maat te nemen' en aan 'wilsoverdracht' te doen en zo de eenheid van opvatting binnen de eenheid te vergroten. Maar een dergelijke reis kon nooit dienen als voorbereiding voor het uitvoeren van concrete toekomstige operaties. De betekenis van de term *battlefield tour* is in loop van de jaren veranderd. Uit eigen ervaring weet ik dat het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) tegenwoordig eenheden zodanig historisch ondersteunt dat commandanten volop de gelegenheid hebben hun ondergeschikten te vormen. De historische bijdrage richt zich niet zozeer op de vraag: 'wat is er precies gebeurd?', maar veel meer op de vraag: 'waarom traden de eenheden en manschappen zo op?'. Vervolgens wordt dan de link wordt gelegd met het hedendaagse optreden. Helaas wordt dit aansprekende en krachtige leermiddel binnen

de landmacht niet systematisch ingezet. Het gebruik is teveel afhankelijk van de persoonlijke interesse van de commandant en dat is jammer.

De wens van Maj Grijpstra dat het NIMH een rol van betekenis gaat spelen bij het inventariseren, documenteren en beschikbaar stellen van zeer recente Nederlandse acties ('Infanterie', maart 2011, blz 29) is mij uit het hart gegrepen. Dit zou het borgen van de relevante gevechtservaring een grote impuls kunnen geven, zeker omdat zo ook de kennis over de achtergrond van doorgevoerde veranderingen inzichtelijk blijft. De kans dat het NIMH deze rol (op korte termijn) gaat vervullen acht ik helaas gering. Dat komt enerzijds omdat het merendeel van het uitgevoerde militair-historisch onderzoek zich richt op het meer abstracte operationele en strategische niveau van optreden. Anderzijds is de beschikbare kennis over technisch en tactisch optreden binnen het NIMH te gering om daaraan grootschalig en structureel aandacht te schenken. Voorlopig zijn we voor het

ontwikkelen van krijgshistorische voorbeelden van recente acties op tactisch niveau toch afhankelijk van enthousiastelingen die 'dit er even naast hun reguliere werk bijdoen'.

Afronding

De vakinhoudelijke discussie over het borgen van recente gevechtservaring en het ontwikkelen van de noodzakelijke 'Kernwaarden voor de Infanterist' is van groot belang. Het laat zien dat van hoog tot laag de officieren van de Infanterie hun vak serieus nemen en constant bezig zijn hun kennis en vaardigheden, ook op theoretisch gebied, te vergroten. Slechts op die manier kan de krijgsmacht (de Infanterie) zich voorbereiden op het uitvoeren van toekomstige operaties, ongeacht hun aard. En dat is alleen maar toe te juichen.

Veel succes en wijsheid toegewenst tijdens de verdere discussies, zowel in de Infanterie als in het Tactisch Infanterie Platform (TIP). ■